

Tunne ja genre jätkikolonialistisessa kirjallisuudessa

Patrick Colm Hogan 2025: *Colonialism and Literature. An Affective Narratology*. Lincoln: University of Nebraska Press, 293 s.

Viime vuosikymmenien aikana tunteiden merkitys ihmisen ajattelussa ja toiminnassa on saanut huomiota kognitiotieteen aloilla, mutta myös laajemmin humanistisessa tutkimuksessa. Uudessa affektiivista narratologiaa edustavassa teoksessaan *Colonialism and Literature. An Affective Narratology* (2025) Patrick Colm Hogan suuntaa huomionsa kolonialismin psykologisiin vaikutuksiin sosiaalipsykologiasta, affektiteorioista ja kognitiotieteestä ammentaen. Hän syventyy analysissään siihen, kuinka jätkikolonialistisissa yhteiskunnissa juuri tunteet ovat mukana rakentamassa tyypillisiä kertomusmalleja, joita käytämme myös arkisissa tulkintatilanteissa jopa huomaamattamme.

Hoganin mukaan 'tunnerakenteiden' (*emotional structure*) ymmärtäminen voi auttaa meitä tulkitsemaan kertomusten kulttuurista ulottuvuutta. Aiemmassa teoksessaan *Affective Narratology. The Emotional Structure of Stories* (2011) Hogan esittää 'tarinarakenteiden' (*story structure*) olevan ihmisen tunnejärjestelmien tulosta. Hogan katsoo tiettyjen eri kulttuureissa esiintyvien tunteiden, kuten ylpeyden tai häpeän, ohjaavan henkilöhahmon toimintaa ja määrittävän sitä joukkoa lajeja, joka toistuu kirjallisuudessa poikkikulttuurisesti. Esimerkiksi rakkaustarinassa päähenkilö etsii yhteyttä rakkauden kohteeseen, eli tunteet ajavat toimintaa päämäärää kohti. Kolonialismin jälkeiset olosuhteet taas vaikuttavat tunteisiin, tulkintoihin ja toiminnan mahdollisuuksiin ja siten tarinoiden rakenteeseen. (13.)

Ihmisen tausta ja olosuhteet muokkaavat sitä, kuinka hän kohtaa ja tulkitsee muita ihmisiä ja erilaisia tilanteita. Koska olemme tottuneet tiettyihin kertomuksissa toistuviin lajeihin, sovellamme näitä myös tehdessämme tulkintoja maailmasta. Lajin kautta juuri tietyt tilanteen osatekijät valikoituvat mukaan muodostamaan käsitystämme koetusta ja odotuksiamme tulevasta:

Once a particular genre becomes activated in our thought regarding a particular condition or series of events, it begins to make some aspects of the target more salient, fostering attention and encoding. In this process, the genre may disambiguate events or experiences that are equivocal. This disambiguation is often connected with our anticipation of possible future events. (227.)

Hoganin mukaan esimerkiksi katsellessamme elokuvaa, jossa nainen kävelee yksin kadulla, odotuksemme tulevista tapahtumista riippuvat siitä oletammeko elokuvan olevan romantiikkaa vai kauhua. Genreissä toistuviin representatioihin liittyvät tunteet näkyvät todellisessa maailmassakin muun muassa negatiivisten stereotyyppien kautta. Esimerkkinä Hogan käyttää rasismia poliisin toiminnassa. Poliisin tekemät tulkinnat vaikuttavat konkreettisesti siihen, kuinka he kohtaamiaan ihmisiä lähestyvät. (231.)

Hoganin analyysi keskittyy romaaneihin ja elokuviin, jotka kuvaavat kolonisoituja ihmisiä ja kolonialismin jälkeisiä yhteiskuntia. Monipuolinen aineisto kattaa muun muassa Pádraic Pearsen, Ngũgĩ wa Thiong'on, Yasujiro Ozun, J. M. Coetzee'n, Margaret Atwoodin, Rabindranath Tagoren, Abderrahmane Sissakon ja Dinabandhu Mitran teoksia. Kenialaisen Ngũgĩ wa Thiong'on romaanin *A Grain of Wheat* (1967) kautta Hogan kuvaa häpeän kulttuurisia merkityksiä kysyen, miten uhrautumiseen liittyvät tunteet, kuten häpeä, kytkeytyvät Kenian kolonisoituun historiaan. Hogan nimeää romaanin keskeisimmiksi lajeiksi uhrautumiskertomuksen sekä romanttisen kertomuksen. Romaanissa viittaukset menneisyyteen ovat vahvoja, vaikka kansan keskuudessa vuosien 1952–1960 Mau-mau-kapina eli sisäisiä konflikteja aiheuttanut sissisota, jolla pyrittiin vapauttamaan Kenia Britannian siirtomaahallinnosta, haluttiin paikoin jopa unohtaa yhteisen tulevaisuuden mahdollistamiseksi. Hoganin mukaan nationalistisissa romaaneissa sankaritarina on yleensä vahvasti läsnä, mutta mikäli sankaruus ei riitä kukistamaan vierasta voimaa, nousee häpeästä kumpuava uhrautumiskertomus keskeiseksi.

Analysoidessaan Yasujiro Ozun elokuvaa *Early Summer* (1951) Hogan pohtii myötätunnon merkitystä. Vaikka elokuvan juoni rakentuu rakkaustarinan ympärille, Hogan osoittaa sen tunteellisen keskuksen liittyvän sivujuoneen, joka kuvaa kahden lapsen katoamista ja löytymistä. Hän kysyy, kuinka ihmisten kyky osoittaa hoivaa muille kuin omille lapsilleen voi häilyä. Näin voi käydä kolonialismin aikana, kun kolonisoitujen ihmisten turvallisuuteen ja toimijuuteen puututaan. Hogan esittääkin kolonialismille olevan yleisesti keskeistä ihmisten kyyvyttömyys tuntea myötätuntoa muiden ihmisten lapsia kohtaan. (138.)

Teos on rakennettu yleistajuisesti lukija huomioiden, ja sen voi toivoa saavuttavan yleisöä myös akateemisen keskustelun ulkopuolella. Affektiivinen narratologia tarjoaa jälkikolonialistiseen tutkimukseen tärkeän näkökulman, joka herättää ajatuksia tunteen merkityksestä toiminnan taustalla sekä taiteen maailmassa että jakamassamme konkreettisesti todellisuudessa.

Jonna Urpilainen

Lähteet

Hogan, Patrick Colm 2011. *Affective Narratology. The Emotional Structure of Stories*. Lincoln: University of Nebraska Press.